

Expositio verissima iuxta et succinta. : de rebus nuper bello gestis inter Allobrogum regulum et Helueticas regis Galliarum auxiliares copias : vbi suo loco paucis quoque mentio fit, de praelijs vario euentu hactenus inter regios exercitus et seditiosos vtrinq[ue]. commissis : Additis quae ex Italia eodem spectantia bonis autoribus scribuntur nuncianturq[ue]

<https://hdl.handle.net/1874/428561>

2

EXPOSITIO
VERISSIMA IV-
XTA ET SVCCIN-
CTA.

DE REBVS NVPER BELLO GE-
STIS INTER ALLOBROGVM
REGVLVM ET HELVETICAS
REGIS GALLIARVM AV-
XILIARES COPIAS;

VBI SVO LOCO PAVCIS QVO-
QVE MENTIO FIT, DE PRÆLIS
VARIO EVENTV HACTENVS
INTER REGIOS EXERCITVS
ET SEDITIOSOS VTRINQ.
COMMISSIS.

ADDITIS QVÆ EX ITALIA EODEM
SPECTANTIA BONIS AVTORIBVS
SCRIBVNTVR NVNCIAN-
TVRQ.

ISOCRAT. IN PANEGY.

*Μόνον ἂν τῆτ' ἀγαθόν ἀπολάυσαμεν ἐκ τῶν κινδύνων τῶν πρὸς
ἡμᾶς ἀνίσχουσας, εἰ ταῖς ἐμπειρίαις ταῖς ἐκ τέτων γεγενημέναις
πρὸς τὴν βάρβαρον καὶ ἀχρηστοῦ δόξουσιν ἡμῖν.*

A V G V S T A E R A V R A.
C O R V M.

C I O I O X X C I X.

EXPOSITIO

DE VITIS SIMILIV

XLIIII

C. A.

DE VITIS SIMILIV
DE VITIS SIMILIV
DE VITIS SIMILIV
DE VITIS SIMILIV
DE VITIS SIMILIV

DE VITIS SIMILIV
DE VITIS SIMILIV
DE VITIS SIMILIV
DE VITIS SIMILIV
DE VITIS SIMILIV

DE VITIS SIMILIV
DE VITIS SIMILIV
DE VITIS SIMILIV
DE VITIS SIMILIV
DE VITIS SIMILIV

DE VITIS SIMILIV
DE VITIS SIMILIV
DE VITIS SIMILIV
DE VITIS SIMILIV
DE VITIS SIMILIV

DE VITIS SIMILIV

C. A.

XLIIII

VM absque contro-
uersia sit, Christiane & bene-
uole Lector, Sabaudicos &
Helueticos Geneuensesq; mo-
tus, qui iam in apertum & cruentum bel-
lum eruperunt, maximi momenti esse, pro-
pterea nemini, cui grata Respubl. atque
Orthodoxa Relligio (vti certè omnibus ef-
se debebant) curæ est, vitio vertendum ex-
istimamus, si qui de euentu rei anxij atque
solliciti, de omnibus rebus, vti gestæ sunt,
è certis authoribus, certiores fieri cupiunt,
quum difficile, interdum etiam penè *ad-
uolov* sit, ex tot & tam varijs atque contrarijs
nuncijs atque rumoribus, certum aliquid
& id quod res est, colligere: Quamobrem
nos operæ precium facturos existimaui-
mus, si rem omnem, qua fieri potuit, breui-
tate, quàm verissimè & simpliciter comple-
cteremur & quasi oculis subijceremus. Res
autem in vicinia Reipub. Geneuensis, dein-
de ad lacus Lemani ripas gestę ita se habent.
Conueniente tandem exercitu in Gaiensi
præfectura & pagis vrbi Geneuæ vicinis,
quum plerisque placeret arcis illius in rupi-

bus sitæ & accessum æquè ac transitum ist-
hac exiguo præsidio contra quemcunque
exercitum & vim maximam facilimè pro-
hibentis, quam vulgo Clusam appellant,
oppugnationem alia ex parte repetere, vt
tota interior regio occlusis semel illis Iuræ
montis faucibus, libera & tuta esset ab o-
mni hostium incurfione: vicit tum eorum
sententia, incertum quo consilio, qui to-
tum exercitum per urbem Geneuam (quod
quidem non sine omnis interiecti agri va-
statione fieri potuisse vnusquisque sponte
conijciat) in alteram lacus ripam traijciend-
um censuerunt: vbi Tononio cum cir-
cumiectis aliquot arcibus vltro sese deden-
te, Ripalia, eò deuectis ex vrbe Geneuensi
maioribus tormentis, oppugnari cœpta est.
Is locus neque situ, neque antiqua vlla mu-
nitione, sed fossa tantùm recens ducta, &
vnus mensis opera congesto aggere com-
munitus, quum acriùs resisteret, quàm nõ-
nulli existimassent, & hostis ex vicinis mon-
tibus sese ostentaret, datisque noctu signis,
accensis videlicet facibus, præfidiariorum
militum & obsessorum animos confirma-
ret, ecce

CLVSÆ
oppugnan-
di consiliū,
sed irritū.

Transitus
exercitus
totius per
urbem &
ditionem
Geneuen-
siam.

Ripaliæ
descriptio
& oppu-
gnatio.

ret, ecce de oppugnatione desperantes non-
nulli Helueticarum copiarum duces (an ini-
tium à Solodurenſib. factum ambigimus)
ad Cenſum Regis Legatum accedunt hor-
tantes, vt omiſſa obſidione Galliam verſus,
ipſi videlicet Regi non in Sabaudia, ſed in
Gallia militaturi ducantur. Recuſat hoc fa-
cere Cenſus, teſtatus ſeſe cum exercitus re-
liquijs vel Ripaliam recepturum, vel illic, ſi
ſit opus, moriturum. Ita reſpreſſis illis, cùm
poſtridie inſtaurata eſſet oppugnatione, &
Germani pedites paucis ex ſuis deſideratis,
ad ipſum penè intimum propugnaculum
ſtrenuè admodum peruafiffent: en circiter
veſperam hoſtes ex montibus prorumpen-
tes, Martinengo duce, ſeſe partim Tono-
nio, partim regijs caſtris magno cum tu-
multu, inferunt, ſubſidium obſeſſis allatu-
ri, vel Tononium ſaltem recepturi: quo
minùs autè id obtinuerint, fatentur omnes
diuinitus potiùs, quàm humanitus factum,
Heluetio milite (quamuis tempeſtiuè præ-
monito vt ſeſe quiſq; in ſua ſtatione ad ho-
ſtis impetum excipièdum compararet) ad-
modum tamè negligenter huc illuc diſcur-
rente,

Heluetio-
rum quor-
undam a-
nimiaſi
a bello Sab-
audico.

Irruptio in
caſtra Hel-
uetica.

rente, vt penè ex improviso accipi insignis
clades potuerit: sed Deo ipso cœlitus toni-
tru & pluuia hostem verberante & auertente,
Heluetiisq; paulatim interim conglobatis ac in
suos ordines deductis, ipso Marti-
nengo in altero femore ictu maioris Sclopeti,
cui milites adminiculum adhibere solent, quo illi
suffulti certiore & minùs vacillante ictu
destinatum locum figunt, quod genus armorum
vulgo Mosquetum vocant, grauius fauciato, &
duobus cæsis ex præcipuis eius equitibus
commilitonibus, Sanciergo videlicet & Virio,
statim hostiles copias, non paucis in ipsa fuga
Sclopetorum grandine partim vulneratis, partim
interemptis, sese ad suorum præsidia in montes
receperunt, quos si Heluetii fortiter essent
insecuti, probabile est, profligari prorsus
totum illum, qui nunc omnia in agro Geneuensi
populationibus & excursionibus non solum
infesta reddit, sed etiam tantos sibi Spiritus
sumere fecit, vt à minis obsidendi Geneuam
haud abstinerit hostis, Sabaudicas copias iam
de fuga prospicientes, potuisse. Vbi manifestum
nobis exemplum

Martinen-
gus vulne-
ratur.

Sanciergus
& Virius
cæsi.

plum ob oculos ponitur, quotiescunque
arma legitima, non temerè, sed re priùs ma-
turè deliberata, ad propulsandas illas iniu-
rias, hosti fidem violanti & insidias nobis
struenti, necessariò, & felicibus auspiciis, se-
mel sumpta, paucorum malefactorum in-
solentia & importunitate, aut deponere,
aut aliò transferre cogimur, sine suscepti
belli frustrati, qui est, autore Platone, quies
& autoritas, plerunq; nos postea maiorib.
turbis & difficultatibus implicari. Postridie
verò pacti obsessi de deditioe Ripaliæ &
sua salute, vt sibi liceret ensibus solum cin-
ctis, tutò in Sabaudiam sese recipere, locum
Heluetijs tradiderunt: Ibi præter armorum
vim & annonæ copiã, repertæ sunt maximæ
triremes duæ cū minoribus quatuor, egre-
giè fabrefactæ, & omni nauali instrumento
instructissime, nimirum ad redigendum la-
cum in Sabaudi potestatem & oppugnan-
dum etiam Geneuensium portum compa-
rata, quas postea, exceptis instrumentis, vt
minimè necessariis reliqua præda à militi-
bus direpta vnà cum ipso propugnaculo in-
iectus ignis absumsit. Sunt qui adductis ra-
ratio-

Ripalia de-
ditiõne ca-
pitur.

Incescitur
cum na-
uali.

tionibus affirmare non dubitant, si vir quidam fortis & rei militaris peritus præsidio Ripaliæ præfuisse, in tanta auxiliorum & hostium vñdique imminentium & equitatu abundantium vicinitate, Helueticis copiis re infecta & cum dedecore, nec non aliqua clade obsidionem soluendam fuisse. Istis verò tam prosperè ac etiam præter expectationem gestis, quum veluti Deo ipso præeunte pateret facilis ad interiorem regionem aditus, Sabaudo ipso Remilium opidum aliquot vlteriùs miliaribus distans, ad sustinendam obsidionem comuniente, repente summo consensu, ne Bernatibus quidem, quod penè incredibile est, reuentibus: aliis, sicuti qui interfuerunt, referunt, sequuturam agro vastato penuriam prætentibus, aliis conquerentibus, Gallis equitibus & sclopetariis peditibus sibi à Censio promissis & ad expugnandas montium fauces necessariis sese destitui, non iam simpliciter, vt antea, sed seriò admodum & nō sine minis sese in Galliam duci postularunt iidem centuriones. Ab hoc intempestiuo proposito, cum nullis verbo-

Heluetij
vrgentpro
fectionem
in Galliam

verborum lenociniis reuocare militum
voluntatem Censius Legatus potuisset, nec
expressè recusare auderet, veritus ne id pe-
ius esset, memor, procul dubio, Vir pruden-
tissimus illius Sophoclei rectè huc transfe-
rendi dicti: ἀναγκάσας θεός ἀν μὴ φέλῳσιν, εἰ δὲ
εἰς δύνατ' ἀνῆς, nonnullis etiam Gallis for-
tasse de suis domibus potiùs, quàm de Ge-
neuensibus à Sabaudo liberandis cogitan-
tibus, petiit, vt quod coràm ex illis intellex-
isset conscriptum manibusq; ipsorum sub-
signatum sibi traderetur, quo impetrato
ipse met celeribus equis Bernam aduolans
secum id afferendum & Bernatium Senatui
cōmunicandum duxit. Ibi siue, vt honesti-
or prętextus huic tam repentinę & inexpectatę
rei inueniretur, vt nonnulli suspicati
sunt, siue quòd res ita se haberet (in quam
opinionem magis inclinandum existima-
mus) Regiæ litterę repentinè comparuerunt,
quibus iubebatur Censius Helueticorum
copias in Burgundię fines traducere: quòd
coniuratorum ingētes essent vires, ad quas
breui etiam essent accessurę conductę Ger-
manorum equitum & peditum mercena-
ria co-

Res bene &
felicitate
auspicata
relinqui-
tur.

riæ copiarum. Alij non ab ipso Rege, sed à Ta-
uanna regiarum nunc copiarum in ducatu
Burgundiæ præfecto scriptas fuisse Litteras
istas testari non verentur: Lubricum itaque
est alterutrum asseuerare. De hoc autem fa-
tis & nimis satis constat, Censio, vt diximus
Bernam præfecto, vbi haudquaquam du-
bitandum, quin res Dominis Bernatibus
non minùs certè quàm præsentem contra
Sabaudum imparatiorem, rei benè geren-
dæ occasionem persequendi cupidis displi-
cuerit, peritis & cordatis viris nequicquam
conquerentibus pulcherrimam occasio-
nem & exploratam victoriam data opera
negligi, veriti ne eam paullò post frustra
quæsituri essent, tunc vsu rerum edocti non
ignorantes ὅτι μάτην ἐστὶ τὸ μεμνήσθαι περὶ τέ-
των, ἂν οἱ καιροὶ παρεληλύθασιν. Φρονήσεως γὰρ τὸ
ὄρεᾶν, θεοφιλείας δὲ, τὸ ἔχειν, καὶ τὴν τύχην συλ-
λαμβάνειν, καὶ τὸ παρόντα καιρὸν συναγωνίζεσθαι.
Verùm cum deterior sententia, vt plerunq;
in grauiissimis deliberationibus vsu venit,
meliorem vicisset, nec Censio reuerso vllis
rationibus ac precibus locus apud obstina-
citer festinantes daretur factum est, vt totæ
illæ

illæ copiæ ad quindecim dies & ampliùs ignavi ocio torpescerent, nisi quatenus miseris rusticis omnibus iniuriis obnoxios & immerentes, aut de resistendo nihil cogitantes opprimendo quidã defudarint (qua in re, vti obseruatum est, aliquot, obliti se militiæ non latrocinij nomen dedisse, strenuam operam suam, egregia certè cum laude, probare fategerunt) in Geneuensium vicinia hæserunt, vtraque lacus ripa deserta circumiacentem regionem omni præsidio nudatam (nisi quòd Bernates ad defendendam Gaiensem & Tononiensem præfecturam quatuor tantùm peditũ signa collocarant) quamuis hostiũ iniuriæ & direptionib. expositam, reliquerunt: interea Inclyta Respub. Geneuensis: non ignara mali miseris succurrere discens, vnde vt cum nostro loquamur Isocrate, *οἱ ἐνεργεῖν ἢ ἄλλες τῆς ἀγομῆς ἡς προσηκότως ἐπαυθέναι*, tũm annonã cuius satis amplam copiam in futuros vsus reseruatam habuit, de qua scitè orator in Archidamo: *μέγα τί, ἢ, τὴν εὐπορίαν, ἢ περὶ τὸν βίον, καὶ ἢ παρὰ τῶν ἀρχόντων εὐνοιά ἐστι*, tũm arma etiam quæ sunt inermibus alioqui plurimis mili-

Exercitus
Regius o-
ciosus est.

Moles bel-
li Geneuca-
fibus in-
cumbit.

Geneuen-
sium libe-
ralitas, pró-
prium &
beneficen-
tia.

tibus distributa, liberaliter depromendo & suppeditando singularem suam causam hanc iuuandi promptitudinem & erga Regem Galliaë studium & obsequium (erga omnes autem beneficentiam suam) testatum fecit. Die XIV. itaque mensis Maii Neocomum versus discesserunt copiaë Regiaë inde ad Lingonas per Mompelgardensium fines iter continuantes, nunc impetrato per Burgundiaë comitatum transitu in Galliam penetrasse & iussu regis à Domino Tauannes, equitum sclopetariorumque non contemnendo numero exceptas & deductas dubium nullum est. Promisit tamen Geneuensibus sanctè Censius, vbi copias equitum & peditum Gallorum à quibus expectaretur receperit (cùm iam præsertim regem constet pluribus in locis, in irruptione Turo-nensi scilicet, & postea non procul à Turonum finibus per Nauarrenum: in Britannia per Sueffonum Ducem defuncti Condësis Principis fratrem ὁμοπατριον: in Normannia deniq; Mompenseri ductu, nec nõ fortitudine & celeritate Domini Noxi in soluenda obsidione oppidi Senlei furorẽ coniuatorum

Exercitus
Helueticus
per Burgu-
diones in
Galliam
contendit.

Disceden-
tis Censij
promissa.

Successus
Regis Gal-
liae,

rum

rum compressisse & insigni victoria potitū) sese effecturum vt omnis hic exercitus, tūc futuris multò quàm nunc validior, pacata, quod facillè futurum sperat, Burgundia, in Segusianos, quæ est Sabaudi ditio Lugdunensi & Matisconensi prouinciæ contigua, totis virib. irrumpat: nec prius communem hostem persequi desinat, quàm vel profus eo profligato vel à victore pacis legibus acceptis. Hęc quidem illius fuerunt discedentis consilia & promissa, quę vt ad rationem belli & Geneuensium studium vicissim, vt par erat, promerendum, valdè necessaria & apposita videntur, ita spes est illum, pro sua singulari integritate operam daturū vt promissis stet. Etsi autem tota circumiacēte regione (qui fructus belli esse semper solent) pecorib⁹ partim latrociniò ablati & laniis quoque Lugdunensibus adcurrentibus diuēditis, partim deuoratis, partim in urbem pabulo destitutam compulsis desolata, incommoda isthinc adducti exercitus sentiātur, difficultatesq̃ue cotidie & pericula sese offerant, ob tuendum propugnaculum cui hostis omnibus viribus incumbere fata-

Geneuen-
sium fidu-
cia & ani-
mi constan-
tia.

git, tamen euidentis est, Deo Optimo Ma-
ximo hæc omnia manifestè gubernante
S. P. Q. Geneuensi animum diuinitus mi-
rum in modum suggeri & voluntatem for-
titer perferendi, quicquid vsu illis venerit,
*μόνοι γάρ, οἱ ἐπὶ ἀρετῇ μεγαφρονεῖτες μεγαλόψυ-
χοί εἰσι, καὶ μεγαλόψυχοι τῶν ἀνδρῶν, αἰτὶ ἰδὲμ Ὀ-
rator, καὶ πρὸς τὸ ζῆν ἀπονενομημένως διακείμενοι
πρὸς τὸν μέγα φρονεῖνα, καὶ πολλῶν δεσποτὴν γε-
νόμενον, ἀπαλλῶσι.* Nec etiam dubitandum
quin amplissimo Senatui Geneuensi **D O-
MINVS DEVS** prudentiæ & constantiæ
necessarijs adiumentis, vt semper hætenus,
ita nunc quoque non defuturus, nec cæteri
& fœdere & eiusdem periculi societate illis
proximè coniuncti Bernates, præsertim vel
sua propugnando officium facturi & pristi-
næ virtutis atque fidei memores futuri sint.
Hæc certè spes non solo carnis brachio, vt
impijs qui in curribus atque equis confi-
dūt, ita efficax est & certa, vt hostium quan-
tumuis ferocium & Gygantum more cœ-
lum quasi oppugnaturorum minas atrocif-
simas extremaque omnia, ob indignatio-
nem, scilicet nihil ex animi sententia & pri-
dem

dem susceptorum consiliorum norma & præscripto succedere, flocci facere facili-
& retundere queat, sed omnipotentis Dei in optima & iustissima causa promissis, & tùm sociorum tùm aliarum Ecclesiarum Orthodoxarum, quas illi coniunctissimas esse notum est, nitens illam Rempub. susten-
tat. Ex his, beneuole lector, etsi paucis, ta-
men verissimis verbis & rei gestæ euentum & quo in loco turbæ istæ & ciuitatis Gene-
uensis res sint, satis, vt speram⁹, intellexisti. Quàm fortiter interea præsidium propu-
gnaculi, (cuius antea meminimus) & felici-
ter contra omnes Sabaudi ingruentes co-
pias rem gesserit in conspectu & suorum & Ducis ipsius, & miraculosè potiùs diuini-
tusque quàm suis & humanis viribus III. Non. Iunij tantum exercitum profligarit & in turpissimam fugam coniecerit, hîc repe-
tere nihil opus esse arbitramur, quum ea vernacula lingua quàm verissimè conscri-
pta publicè extent.

Ad res Gallicas quòd attinet, interclusis omnibus itineribus rariùs & plerunq; non satis fide digna significantur. Delphinates miran-

mirantur multi, in Sabaudiam sicuti con-
uenerat non irrupisse: Sed meminisse debe-
bamus in omnibus actionibus, multò aut-
em magis in huiusmodi grauissimis turbis
intestinis plurima consilia salutaria inter-
rumpi casu & necessitate, & non voluntate
intermiti. Nam πολλὰ μετὰ ξὺ πέλει κύλικος ἔ-
χείλεος ἀκρῶ. Occitani inferiores pacatissimi
sunt, quòd eo vsque coniurati non penetra-
rint: Superiores ac præsertim Tolosates,
qui inter coniuratos, maximè insaniuerunt

Gallie sta-
tus misera-
bilis.

Nauarre-
nus Rex,

Momorantius grauiter premit. Tota ci-
uilis huius belli moles Cisligeranam Galli-
am vexat. Nauarrenus ausus sese regi com-
mittere, hostibus quidem omnibus formi-
dabilis, bis (si prorsus est verum quod mul-
tis ex locis nunciatur) quàm optimè rem-
gessit, aliquot signis ad ipsum Regem rela-
tis. Et sperant omnes, (quòd vt ratum sit pijs
cunctis à Deo est contendendum precib⁹)
fore vt illum partim summa integritas ad-
uersus apertos hostes tueatur, partim neces-
sitas tanta, vt eius auxilio præsentis, ne si ma-
ximè quidem velit, carere possit, quicquid
adhuc in Gallia prorsus non insanit, aduer-
sus in-

sus insidias seruet. Duobus præterea locis nempe in Brittannia & in Normannia Regij coniuratos insigni cum strage superarunt. Memorabilia in primis sunt, quæ nuperrimè ad Castellum Chameretū in Piccardiæ finibus, ac Bonnoniam accidisse constanter affirmantur. Sed in Campania contrarium accidit non procul Trevis, & adhuc pergunt furere præcipue ciuitates, vt planè sit adhuc Galliæ facies lacera & miserabilis. Reliquum nunc est, antequam finem scribendi faciamus, vt quasi Colophonis ac Coronidis loco à priori narratione nō aliena connectentes quæ ex Italia ad turbas Gallicas spectantia nunciantur, beneuolum Lectorem *ὡς ἐν παροίῳ* non celemus, haud dubitantes, plæraque more Hispanis solito, efflatius ad terrorem aliis incutiendum, & ita astute verbis exaggerari, ne hominum cogitationes & mentes in magnis illis Hispaniæ regis ab Anglica classe grauius vexati angustijs & periculis defixæ sint, sed quasi rebus omnib. saluis, integris & ex eius animi voto fluentibus, potentia eius terriculamentis à consilio & instituto nauandi iustissimæ causæ strenuam operam absterreantur. Non enim prudentissimū Regem fugit id, quòd Isocrates in Panegy: proponit *γω-*

Hispanorum
tum more

μικῶς, cūm ait: ἐδ εἰς ἔτῳς, ἢ νεὸς ἢ παλαιὸς, ῥαθυμὸς
 ἐστὶ, ὅς ἐ μέλαρχεῖν βεβλήσεται ταύτης τῆς στρατείας, τῆς
 ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν σωτηρίας τε καὶ ἐλευθερίας ἀθροίζο-
 μένης, ὑπὸ δὲ τῆς χριστιανότητος ἀπάσης ἐμπεμπομένης,
 ἐπι τὴν τῶν ἐχθρῶν τιμωρίαν πορευομένης. De maxi-
 mis eorum apparatus qui sacro fœdere con-
 iuncti sunt, passim iam apud vos quoque per-
 crebuisse, non dubitamus. Quinquaginta vi-
 rorum millia coactum iri quidam iactitant: in
 his decem Heluetiorum, viginti Germanorū
 millia, bonamq; partem huius exercitus sum-
 tibus Pontificis, qui caput sit eiusdem fœderis
 sustentatum iri ferunt, proximoscq; ab hoc Re-
 gem Hispaniæ, Duces Sabaudia & Ferrariæ
 prædicant: Mantuæ ducem quidam addunt,
 alij hunc se excusasse & neutrarum partium ef-
 se adfirmare non dubitant. His omnibus Trā-
 salpinos complures, cūm sacri tum profani
 ordinis adiungunt, totiusq; exercitus Impera-
 torem, Ducem Urbinate constituunt. Ferrar-
 iensem enim, dignitatem hanc detrectasse di-
 cunt. Alij etsi de eodem fœdere nihil dubitant,
 tamē apparatus hoc tempore tam insignes vix
 expectandos existimant, Hispano alibi impe-
 dito, Pontifice ita comparato, vt alijs auctor
 potius quàm adiutor ad res tantis conatibus
 & sum-

Igentes
 apparatus
 Regis Hi-
 spaniæ.

Pontifex
 caput noui
 fœderis.

Principes
 Italiæ.

Urbinate
 Dux to-
 tius exerci-
 tus Impera-
 tor desti-
 natus.

& sumtibus nouādas esse soleat: cæteris deniq;
principib. exemplo Sabaudi recentissimo do-
ctis, quàm periculosum sit in se, vulgi opinio-
ne, maiorem potentiam prouocare hæretico-
rum, in quos promiscuè omnes idē fœdus iam
olim percussum, aliquoties iam renouatum di-
cunt. Illud & verisimilius & meliorib. autorib. Consilium
Pontificis.
subiungitur, Pontificem dubitantem incertū
hostemne, an amicum & filium obedientē Re-
gem Gallix habiturus sit, in omnem euentum
sibi prospicere ita statuisse, vt si opus sit sentēti-
am in illum excōmunicationis publicare mi-
nore metu & maiori efficacia possit. Itaq; octo
peditum, duo equitum millia conscribere sta-
tuisse, iamq; huius rei ducta per ditionem Ec-
clesiasticam initia, edictumq; ipsius publica-
tum, vt nemo ex ipsius subditis alienis stipēdi-
is mereat, vt merentes, nisi emanendi diutius
expressam impetrarint veniam, domum intra
certum tempus redeant. Postremò huius exer-
citus Ducem Vrbinatem designatum, qui ta-
men an domo longiùs abiturus sit multi dubi-
tant, cùm solus sit & metuat ne occasio non
tam ipsius honorandi, quàm ita ablegandi vt
nunquam redeat, quærat. His omnibus ad-
dunt urbem & agrum Auenionensem maiora

Quo in sta-
tu Vrbs &
ager Aue-
nionensis.

ab eodem Pontifice requirere præsidia, quæ nisi submittantur, præfectum illis locis, de euidenti ipsorum amittendorum periculo, si maior hostium vis ingruat protestari. Consilia verò & conatus eiusmodi, prout ex ipsis etiam Cardinalibus prudentiores quidam & rerum peritiores, vt importuniores & his temporibus minimè conueniētes reprehendant multis notum est. In his Cardinalem Hohenempsium ferunt Pontificem adiisse, ei que multis ostēdisse, haud expedire, vel ipsi vel sedi Apost: vt cum rege Galliaē acerbius agendo ansam ipsi cum hæreticis se arctius coniungendi, & his in Italiam ipsamq; adeò Romam inuadendi copijs innumerabilibus occasionem præbeat: quam admonitionem eundem Pontificem in peiorem partem accepisse & illum instantem ac vrgentem vehementius è conspectu suo abire iussisse, hunc verò nihilominus in eodem loco & proposito permanisse, adeò vt Pontifex prior ab eo discesserit iratus & in proximū cubiculum se contulerit. Significatur etiam, non modò Cardinalem Ioieusium, sed etiam vtrumque regis Galliaē Legatum ordinarium atque extraordinarium Roma cum plerisque Gallis discessisse, alios etiam huius nationis ab

Pontificis
animus er-
ga Gallia-
rum Regē.

Franciæ
Legati Vr-
be Roma
excedunt.

Inqui-

Inquisitione pro hæreticis arreptos & in vincula coniectos esse. Spargunt quidam, Pontificem Sabaudum triginta millia aureorum menstrua ad belli sumtus faciliùs tolerandos supeditare, quod alij nondum planè credunt. Præsertim cùm se scire aiunt, ab eodem Pontifice eundem Sabaudum grauitè reprehensum, qui plura de se ipse pollicitus esset quàm præstare posset nimiaque securitate & audacia sua hæreticis ianuam in Sabaudiam irruendi aperuisset. De Italorum decem millibus in Hispaniam conscribendis hætenus fama manet. Sunt verò qui adfirment nescio quàm verè Florentinum fratri suo Petro, cui eius militis cogendi negocium datum sit, vt è ditione sua vel mille viros conscribat, nolle concedere.

Cur Sabaudus à Pontifice reprehensus.

Miles Italus pro Hispania conscribendus.

Vix priores literas perlegere atque amicis communicare licuit, en aliæ recentiores Roma à nonnullis, qui ad secretissima quæque penetrare, sed conticere cognita interdum non æquè possunt, alijs quidem atque alijs verbis Italicis, sed sensu planè eodem conscriptæ, superueniunt, ex quibus apparet priora terriculamenta immanium illorū apparatus & Hispanorum ampullas & sesquipedalia verba non nihil refrixisse: Verùm summa earum ita se habet: Ingentem quidem percepisse Pontificem Max. dolorem, ex euentu sinistro adeò & inopinato rerum Gallicarū & Allobrogicarum: Multò verò grauiùs hac ipsa re eum affligere, quòd consilia ipsius nò alij tantùm, sed quidam etiam ex ipsis Cardinalibus, vt præcocia reprehendere non dubitant. In his Cardinalem Altempsiū eò prorupisse audaciæ, referunt, vt diceret, nisi mutaret

taret sententiam, ne in eo quidem ipso conc'auit, quo tum e-
rat, aut illo loco Romæ tutum fore, ab hæreticorum rabie &
furore, qui certatim in Italiam confluxuri in sedis Apost. per-
niciem essent. Ad tantum verò dolorem quasi cumulum ac-
cessisse perhibet, quòd hinc Sabaudi, hinc sacri frederis Le-
gati, exprobrare ipsi quodammodo non sunt veriti, eos qui
sedis Apost. causa se suaq; omnia in summum periculum con-
iecissent, adeò ab ipso negligi & contemni, vt promissa auxi-
lia nulli adhuc precibus vel obtestationibus obtinere potue-
rint: at contra illum de Sabauo excusasse, quæ is iuuenili
feruore, præter pacta conuenta tentasset, nimiaq; præcipi-
tantia perdidisset, ea se præstare neq; posse neque debere: se
quidem ab initio causam probasse occupati ab illo Marchio-
natus Salusiani, ne pereum hæretici in Italiam irruerent:
illud autem nunquam consensisse, vt eiusdem ditionis arces
aliquot solo æquaret, nullisq; dum instructus viribus, maio-
ri audacia quàm prudentia Heluetios in se prouocaret. Con-
iuratis autè in Regem Galliarum spem auxilij fecit potius quàm
eadem præstat hæctenus, valdeq; dubitatur, an vel hi, vel
Sabaudus, quem diximus, summam maiorem vllam ab ipso
obtenturi sint. Nihilominus de nouis tributis confluendæ im-
mensæ pecuniæ studio cogitare, decimam ab vniuerso Italiarum
clero, & portorij nomine à singulis frumenti modijs duos
Julios exacturus affirmatur, maiorine lucro an dispendio?
cùm odium in se populorum, vix iam nunc sustineat, hac vna
ratione aucturus maximè & cumulaturus sit. Nam quòd Hi-
spani potentia, nemini non suspecta & exosa, auxilioq; in o-
mnem euentum tutus fore censetur, id anceps admodum vi-
detur atque lubricum, cùm incertum adeò sit, quem exitum
tot & tanta bella, quibus ille sua culpa circumuentus est vn-
diq; habitura sint, tamq; adfecta & adflicta valetudine, tan-
taq; virium imbecillitate, sexaginta sex annos natus circi-
ter, diuturnior fore vix credibile sit. Curæ quidem & solli-
citudines, quib. dies noctesq; cor exeditur, haud illi multum
ad vitam diuturniorem proderunt. Quamobrem cruciari il-
lum dissentaneum non videtur, sibi tot regnorum atq; popu-
lorum

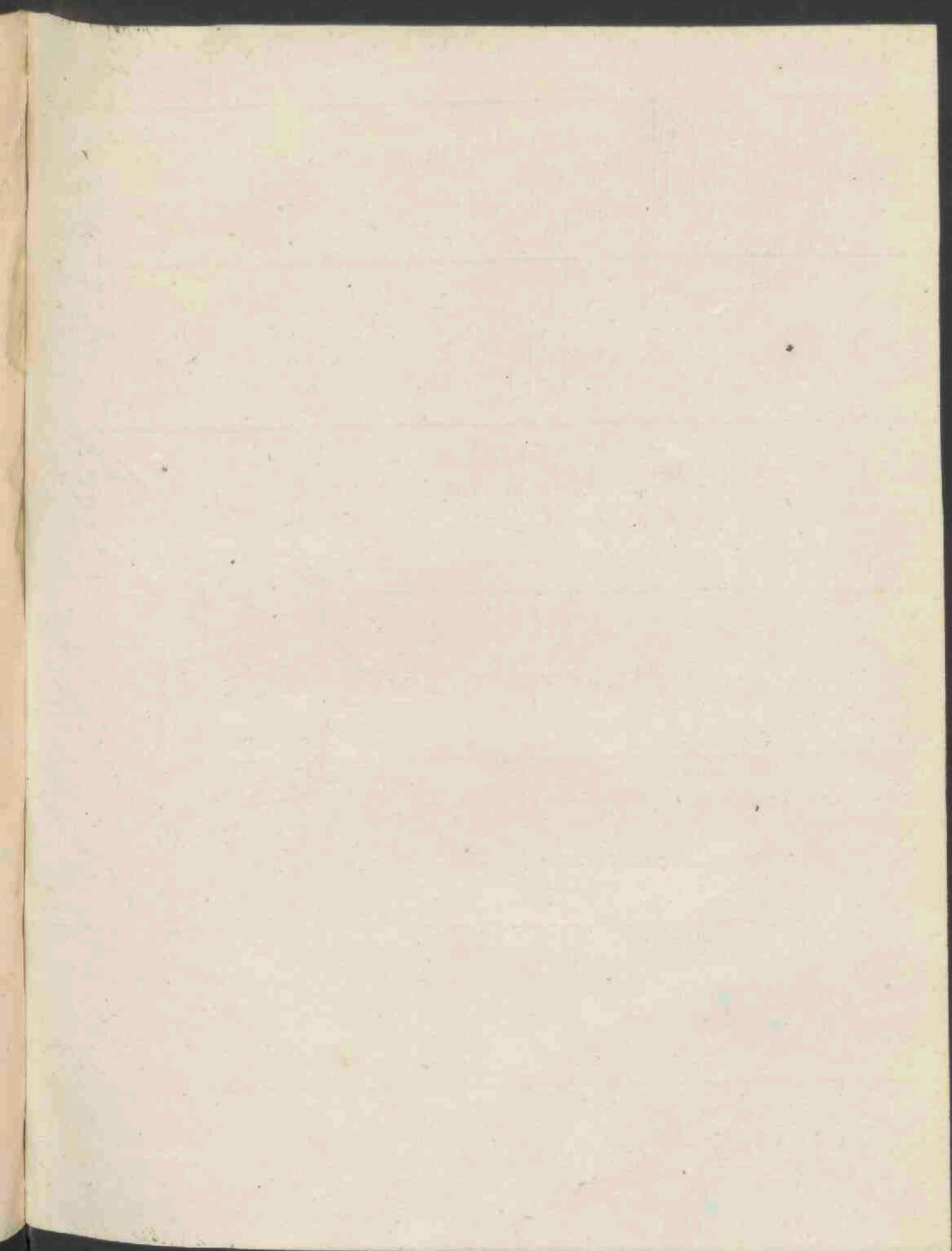
lorum domino & plerorumq; opinione paullo antè inuictò,
mulierculam, cuius ipse ditionem omnem, præeunte Pontifi-
cia donatione atq; inuestitura, spe iam dudum deuorasset, tã-
tum faceffere negocij, tantaq; hoc tempore audacia esse, vt in
ipsum inuadere Hispaniam, eamq; ferro igniq; tentare non
vereat? Hæc illi tanta *παρρησία*, quasi certissimam cladem
ὀφθαλμοφανῶς (vt Chrysofostomi verbo vtamur) præsentisce-
rent, scribunt, quantam vnquã aliãs vsurpassè non memini-
mus. Litteris Hispanicis cõfirmatur, classẽ quidem An-
glicam in Coronnã portum iam appulsam, arceq; illius præ-
fidiarijs interfectis potitam esse, famamq; de Mauris in Gra-
natæ Regno tumultuantibus, incertam tamen spargi; non
quieturos certè verisimile esse, præsertim si classis eadem pro-
piùs ad ipsos accesserit, & Rex Fessius illius ope militem in
Hispaniam traiecerit, aut bellum Hispano in Africa moue-
rit: ad hunc quidem & Lusitaniam quoq; tuendam triremes
omnes Hispanicas, quæ in Italia sunt, exceptis XVI. in Hisp.
euocatas, militemq; Petro Medici, cuius superius mentio fa-
cta, partim in Regno Neapolit. partim in Hetruria & alibi
conscribi negocium datum, sexque aut decem millia in Hisp.
missa iri, confirmatur. Hetruriæ quidem Magnum Ducem
ratione Principatus Senensis, quam eius beneficio tenet, de-
lectus non penitus prohibere posse, facem itaque ditionis
omnem exhaurire, & inutili turba dimissa optimum quenq;
belloque aptissimum sibi reseruare. Eundem Pontificem id
âgere, vt Veneti Regem Gall. eò adigant autoritate & in-
tercessione sua, vt in speciem saltem aliquo modo morem
gerere possit ipsi, quàm excommunicationis fulmen (quod
aliãs passim flocci fieri, præsentiscat) maiore suo cum præ-
iudicio & autoritatis iactura, euibrare frustra cogatur, ali-
unde emanat. Satis quidem constare aiunt, ipsum varia suspi-
candi & sibi prospiciendi rectiùs occasionem ijsdem Venetis
incautiùs loquendo dedisse. Hactenus ex litteris Romanis.

At penè obliti fuissetus, quod primo loco ponendum
fuerat, Ducem Medinam Sidoniam infelicem illum & in-
gloriam

glorium Classis Hispanicæ præfectū, aut conscientia rei ante annum malè gesta, & quòd nullum sibi in posterum ad Regis Philippi & successorum gratiam aditum patere ominaretur, aut quia infidias etiam vitæ suæ strui animaduverteret, sponte sibi exsilij pœnam elegisse, solum patrium vertisse, & cùm nuper exsilium suum Regi Galliæ frustra se commendasse videret, ad Regem Fesix, susceptis Mahometanis sacris, abnegataque Relligione Christiana defecisse, à plerisque, incertum quidem quam bonis autoribus, affirmari intelligimus: Hinc multi coniiciunt, Parmensem Ducem, cui cum Sidonia eadem infelicitas non solum communis fuit, sed etiam quantumuis aureos montes pollicitus hætenus nihil laude & expectatione dignum gesserit, sed plerunque in euentu frustratus fuerit, huius viri casu vehementer commoueri, & morbo potiùs animi quàm corporis laborare.

τῶ θεῶ δόξα.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

